

Jaarverslag 2016 van de Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen e.o.

In 2016 zijn wederom veel activiteiten verricht door alle vrijwilligers binnen de HVOR naast de vaste agendapunten van de Vereniging zoals de lezingen, het Verenigingsblad *OudRhenen* en de dinsdagsociëteit. Behalve de werkzaamheden in de verschillende werkgroepen hebben ook samenwerkingsprojecten plaatsgevonden zoals het 3 stedenproject met de historische verenigingen en vrienden van de musea in Wijk bij Duurstede en Vianen, maar ook het vervolgproject “Slag om de Grebbeberg” samen met de gemeente Rhenen. Het ledenbestand bedroeg in 2016 560 leden en is precies gelijk gebleven. Helaas zijn diverse leden ons ontvallen, maar gelukkig zijn er ook weer evenveel nieuwe leden bijgekomen.

Lezingavonden

Zes lezingavonden zijn verzorgd in de “Hof van Rhenen” en daarnaast zijn een aantal avonden in Elst en Achterberg gehouden. In Rhenen kwamen een enkele keer ca 55 bezoekers maar vaak kwamen er meer bezoekers naar de presentaties soms ruim 130 aanwezigen.

De lezingenserie begon met een presentatie door ons verenigingslid, de heer Kobus van Ingen, die sprak onder de titel “Heen en weer, pontveren en veerponten op de Nederrijn” op 19 januari 2016.

In februari kwam majoor P.C.Marx naar Rhenen met een presentatie getiteld “Van 8 R.I. tot R.I. Oranje Gelderland ; altijd missies in het belang van Nederland”. Marx was commandant van de ‘Hanan’ compagnie van het 45 Pantser infanteriebataljon dat in 2015 met een missie naar Irak is geweest. Tijdens deze missie heeft het bord “Rhenen” bij het kamp gestaan. Dit legeronderdeel is voortgekomen uit het 8 Regiment Infanterie dat destijds op de Grebbeberg heeft gevochten. In het kader van het project “75 jaar Slag om de Grebberg” is er veel contact met deze legereenheid geweest.

Eind maart na de Algemene Ledenvergadering gaf ons verenigingslid de heer Jan Maarten Doorman een kijkje in het leven en het werk van de inwoners van Rhenen tijdens zijn verhaal met de titel “Rhenen in de periode 1910-1919.” Herinneringen en herkenningen kwamen bij veel aanwezigen in de zaal naar boven.

Op de eerste avond in het najaar op 22 september starten we traditiegetrouw met het Historisch Café waar de diverse werkgroepen iets van hun werkzaamheden vertelden. De heer Ad de Jong vertelde over zijn heraldisch onderzoek en de restauratie van wapenborden, de beeldbank toonde oude en nieuwe foto's uit de collectie, Virtueel Rhenen liet ons weer dwalen door de stad anno 1650, de werkgroep Open Monumenten Dag , de Werkgroep Archeologie en de PR werkgroep presenteerden zich en vertelden waar zij mee bezig zijn.

Op 25 oktober deed ons verenigingslid de heer Toon Blokland uitgebreid en gedegen verslag van zijn onderzoek in een prachtige presentatie met de titel “My Darling Wife” over een brief en de briefschrijver, een Britse parachutist Frank Mc Naught, die een vliegtuigcrash in Achterberg overleefde gedurende de tweede wereld oorlog.

De lezingencyclus in Rhenen werd afgesloten met een voordracht van ons verenigingslid de heer Jan Maarten Doorman over “Elias Stark “ tandarts en kunstschilder, geboren in Rhenen in 1849. De fraaie PowerPointpresentatie was eerder gemaakt door de heer Hens Dekker een zeer actief verenigingslid, die ons in 2013 ontviel.

Tijdschrift Oud Rhenen

In 2016 verschenen 3 afleveringen van *OudRhenen* . Onderwerpen als de Beelden aan de Cuneratoren , Avondmaalsbikers, Stadsbrieven en Stadsrechten en een aantal oude stenen panden in de binnenstad brengen een aantal aspecten van de historie mooi in beeld.

Het bestuur van de HVOR

Het bestuur van de HVOR vergaderde in 2016 negen keer. Tijdens de Algemene Ledenvergadering mochten we 2 nieuwe bestuursleden verwelkomen namelijk mevrouw Anne M.Uiterwijk en de heer Lex.G. Mulder en verliet mevrouw Ans Pilkes het bestuur, waarbij zij de ledenadministratie bleef voorzetten. De vaste onderwerpen van het bestuur waren financiën, lezingen, Oud Rhenen, huisvesting en de werkgroepen. Door de ontwikkelingen rond het museum “Het Rondeel” vergde vooral het onderwerp huisvesting van de HVOR de nodige aandacht. Waar gaan we naar toe als HVOR indien het huidige pand moet worden verlaten. Even zag het ernaar uit dat verhuizen naar het Rondeel tot de mogelijkheden behoorde, nu wordt een verhuizing naar het Oude Raadhuis onderzocht. De website van de HVOR was verouderd en werd op verzoek van het bestuur door de werkgroep PR heel gedegen van de grond af opnieuw opgebouwd en komt binnenkort in de lucht. Het 3 stedenproject werd afgerond met een mooie publicatie en er werd medewerking verleend aan een aantal projecten zoals het project “Slag om de Grebberg”, een scholenproject, het project “De Club van 10” en enkele fototentoonstellingen.

Projectactiviteiten

Een greep uit de projecten die we nog apart kunnen noemen is het scholenproject dat de wederopbouw van Rhenen rond 1941/42 en na 1946 behandelt. Hierbij krijgen de kinderen in groep een les aangeboden en een

stadswandeling en een bezoek aan een tentoonstelling in het museum. Daarnaast wordt hen gevraagd een werkstuk te maken. Andere projecten zijn het meewerken aan plannen op het gebied van toerisme.

Werkgroep Open Monumenten Dag

De werkgroep Open Monumenten Dag, voorheen comité Open Monumenten Dag maakt deel uit van de HVOR vanaf 2016. Deze werkgroep heeft ook dit jaar weer de organisatie voor haar rekening genomen van een mooie bezokedag aan de diverse activiteiten en monumenten op de 2e zaterdag in september. Deze keer was thema "Iconen, symbolen en wederopbouw in Rhenen". Vooral een bezoek aan de Cuneratoren met uitleg over de restauratie genoot veel belangstelling.

Werkgroep Virtueel Rhenen

Complimenten voor de HVOR

Als je de complimenten van directeur Karel Loeff van de Landelijke Bond Heemschut in ontvangst mag nemen voor het baanbrekende werk van je eigen historische vereniging op virtueel terrein, dan ben je gewoon heel trots. Dat hebben we toch maar voor elkaar gekregen in de afgelopen jaren. Pionierswerk van Arne Suverein en doorzettingsvermogen van onze hechte kerngroep Virtueel Rhenen. We blijken uniek te zijn binnen historische verenigingen en we hebben een prachtig product afgeleverd Het Koningshuis en wij zijn nog steeds hard bezig de stad af te ronden en de technologische tegenslagen te overwinnen.

Zonder al te technisch te worden hier een korte uitleg over de stand van zaken.

We hebben de stad gesplitst in oost en west Rhenen. Dat was noodzakelijk. Toen alle gebouwen en huisjes geplaatst waren, draaide de stad niet. De computer moet heel hard rekenen om alles te verwerken. Daarom de splitsing. Tom Heger en Pieter Vis hebben geanalyseerd, gededuceerd en aan problemsolving gedaan. Dat is gelukt. We hebben de OPLOSSING. Het staat allemaal op www.stadrhenen.nl.

Het grootste probleem is dat we met een OUD programma werken. U herinnert zich misschien de tekstverwerker Wordperfect nog, werkte perfect, maar werd niet geupdated. Toen kwam WORD met herhaaldelijke updates. Zoiets gebeurt ook met ons oude programma, 3D Gamestudio, het staat stil.

We zijn nu bezig de textures (plaatjes) op de huisjes te vervangen, zodat een lichtere versie van de stad ontstaat, minder rekenwerk voor de computer. Zo willen wij ons uiteindelijke doel bereiken, namelijk dat de stad in combinatie met het Koningshuis op het internet verschijnt en in een virtual reality omgeving. U begrijpt het al: WE GAAN GEWOON DOOR, net zoals de afgelopen 12 jaar.

In 2016 heeft Henny Boor weer een aantal presentaties gegeven over het Koningshuis, zijn bewoners en zijn cultuur historie. Leuk om te doen en met altijd enthousiaste toehoorders.

Bent u geïnteresseerd in onze activiteiten, informatie over de virtuele stad of een bezoek aan het Koningshuis? Klik dan op www.stadrhenen.nl of www.facebook.com/stadrhenen.nl/

Beeldbank en filmgroep

De beeldbank en de filmgroep verzamelt en vertoont beeldmateriaal, maar maakt zelf ook foto's en films. Dankzij een subsidie van de Stichting voormalig Gast-en Weeshuis in Rhenen kon een foto en een filmcamera worden aangeschaft die vooral worden ingezet voor het vereeuwigen van activiteiten in de gemeente Rhenen zoals de renovatie van de Cuneratoren, de nieuwbouw van Vreewijk of een bepaalde happening als de Schoneveldsedag. In het Huis der Gemeente werd begin 2016 een aantal oude en nieuwe foto's tentoongesteld die met de functies binnen Huis te maken hebben zoals het politiebureau, de bibliotheek en het gemeentehuis. Verder werden foto's verzorgd voor enkele bedrijven in Rhenen.

Dinsdagmorgenbijeenkomsten

Aanvankelijk werden de dinsdagmorgen bijeenkomsten in de Commanderie gehouden maar nu al een paar jaar aan de Kuilweg en steeds worden deze zeer goed bezocht. Ca 35 a 40 leden komen wekelijks gezellig bijpraten, genieten van de koffie en luisteren en kijken naar foto's, films of een presentatie van één van de leden. De dinsdagmorgen groep maakte diverse uitstapjes zo werd eind juni kasteel Middachten bezocht en in november vond een rondleiding plaats op Kamp Amersfoort.

Werkgroep Elst en Remmerden

De werkgroep bestaat op dit moment uit 10 leden van de HVOR die elk hun eigen specialisme hebben op het gebied van de lokale historie. Lopend onderzoek betreft o.a. militaire geschiedenis van Elst en Remmerden, tabakscultuur, historisch grondbezit en bewoningsgeschiedenis, verzamelen en vastleggen van oud beeldmateriaal.

Ook in 2016 heeft Het Elster Geschiedenishuis (HEG) weer een succesvol seizoen achter de rug. Het gemiddelde

bezoekersaantal is met ca. 50 personen stabiel te noemen. Na 4 seizoenen kunnen we stellen dat HEG een belangrijke plaats heeft in het verzamelen, onderzoeken, vastleggen en openbaar maken van allerlei aspecten van het Elsterse cultureel erfgoed. Onderwerpen die in het achterliggende seizoen aan de orde kwamen waren o.a. militair historisch erfgoed, Elsterse kunst en tabakscultuur. Tijdens de ochtendbijeenkomsten staat het uitwisselen van informatie centraal. In de avondbijeenkomsten worden presentaties en lezingen gehouden, waarbij veelal gebruik wordt gemaakt van binnen HEG en de werkgroep verzameld materiaal. Alle bijeenkomsten vinden plaats in MFG “Het Bestegoed”. Naast activiteiten rondom HEG is er in 2016 veel aandacht geweest voor de Algemene Begraafplaats in Elst. In samenwerking met de Gemeente Rhenen zijn een zestal oude grafstenen gerestaureerd en is bij de entree een informatiebord geplaatst waarop de geschiedenis van de begraafplaats wordt weergegeven. Eveneens in samenwerking met de Gemeente Rhenen wordt begin 2017 een hekwerk geplaatst rondom het in 2015 gerealiseerde gedenkteken “Voor hen die Vielen” tegenover MFG “Het Bestegoed”

In maart 2017 wordt een boek gepresenteerd met 50 oude en nieuwe afbeeldingen van Elst en Remmerden. In dit boek wordt historisch beeldmateriaal naast een recente foto van dezelfde locatie getoond. Per locatie wordt een korte beschrijving van deze locatie opgenomen. De uitgave komt tot stand in samenwerking met de SPOR.

Werkgroep Achterberg

In 2015/2016 heeft de werkgroep voor Evangelisatie Stichting Saambinding onderzoek verricht naar de historie van houten gebouwtje “Eben Haëzer” aan het Veeneind. Vanwege het 70 jarig bestaan van de Stichting Saambinding wilde men een jubileumboekje maken over de totstandkoming van deze kerk, aangezien de veelal agrarische bewoners van het Veeneind kerkelijk bij Achterberg hoorden was voor de redactie de link met werkgroep Achterberg snel gelegd.

Ook is er een aanvang gemaakt met het ordenen/samenstellen van de vele gegevens die de heer Hans van der Heiden voor ons heeft genoteerd in het archief van Wijk bij Duurstede, de heren Reijer van der Meijden en Pim Strous gebruiken deze gegevens o.a. voor het beschrijven van de boerderijen in het boek dat wij op termijn willen uitbrengen.

Op 27 oktober is er weer een presentatie gegeven in het Dorpshuis van Achterberg, ditmaal hebben we daar de heer Kobus van Ingen voor bereid gevonden. Het was een prachtige lezing over het wel en wee van de bekende Achterbergse familie Lodder.

Werkgroep PR en Website.

Deze werkgroep is in 2016 bijzonder actief geweest en heeft bij in het kader van publiciteit een nieuwe HVOR folder en visitekaartjes samengesteld en laten drukken. Acte de presence is gegeven op diverse hoogtijdagen zoals bij Open Monumenten Dag, Cuneradag en de Schoneveldsedag waarbij extra attentie werd gevraagd met flyers of folders en aandacht voor de inrichting van de kraam. Ook voor de lezingavonden werden extra emails gestuurd om te herinneren en op de avonden werd een leestafel ingericht. De aankondigingen werden daarnaast ook op de agenda van het Cultuurplatform geplaatst.

Het meest werk is verricht met de opzet en invulling van een nieuwe website die door een gezamenlijke inspanning tot stand kwam en binnenkort live gaat. Wel is er nog een vacature voor een webmaster om het geheel bij te houden nodig. Hiervoor is een taakomschrijving opgesteld en geplaatst op de site.

Genealogie en Heraldiek

Er stonden vóór 1940, toen de binnenstad door bombardementen en beschietingen grotendeels is verwoest, ruim 200 huizen binnen de stadsmuur van Rhenen. In 2011 is een start gemaakt met een artikelenreeks in Oud Rhenen met als titel Oude huizen in de Rhenense binnenstad en hun bewoners. Ad de Jong heeft inmiddels veel historische informatie over panden in de Rhenense binnenstad, vóór midden 19e eeuw, verzameld. Hen Deys bezit veel gegevens over uit de periode ná 1832. Er is door hem veel fotomateriaal over de Rhenense binnenstad gepubliceerd in het boek Achter Berg en Rijn Over boeren, burgers en buitenlui, dat in 1981 verscheen. Er duiken echter nog steeds fraaie oude foto's van panden in de binnenstad op.

Genealogische onderzoekers worden uitgenodigd om samen met Ad de Jong en Henk Deys mee te werken aan publicaties in Oud Rhenen over de geschiedenis van huizen te Rhenen; in 2016 is in dit kader gepubliceerd over de volgende huizen:

Samen met J.M. Doorman in het januarinummer over De woning van de familie Volhardt in de Kruisstraat, met B.W. van Laar in het meinummer over Het pand van Garage van der Horst en met E.L.H.M. Horsthuis in het

septembernummer over Het huis Thiell aan de Markt en de familie Van Helden. In deze artikelen naast de geschiedenis van de panden tevens genealogische en heraldisch aspecten met betrekking tot de bewoners behandeld.

Voorts is vermeldenswaard dat er ooit in de consistoriekamer van de Cunerakerk een 18e eeuws wapenbord heeft gehangen met namen en familiewapens van ambtsdragers (predikanten, ouderlingen en diakenen) van de Cunerakerk uit de periode 1733-1745; helaas is dit wapenbord bij de kerkbrand van 1934 verloren gegaan. In 2016 werd bij toeval ontdekt dat de Rhenense wapenschilder M.C. Volhardt dit wapenbord in 1769 vervaardigd heeft. Op basis van een beschrijving uit 1919 door Mr. P.C. Bloys van Treslong Prins en een 18e eeuwse wapenkaart van de Rhenense vroedschap, eveneens van de hand van deze Volhardt, is het verloren gegane wapenbord gereconstrueerd en heeft het weer een plaatsje gekregen in de Cunerakerk.

Wapenschilder Rómulo Döderlein de Win uit Maartensdijk met het gereconstrueerde 'Consistoriebord' (Foto A.J. de Jong).

Werkgroep Archeologie Rhenen

Verreweg het fraaiste jaarverslag van alle werkgroepen van onze Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen en Omstreken is zonder meer dat van de Werkgroep Archeologie. En daarmee doelen we dan op het filmische verslag dat Hans Gadellaa jaarlijks produceert. Ook het simpele overzicht dat de woordvoerder van de WAR samenstelt is daarbij vergeleken de eenvoud zelve. De donderdagmorgens die wij vrijwel wekelijks in de Commanderie met elkaar doorbrengen vulden wij in 2016 o.a. met de voorbereiding op de verhuizing naar het nieuwe onderkomen.

Op 21 april echter besloten wij het Dom Under in Utrecht weer eens te bezoeken om te zien hoe het legertje vrijwilligers dat het gigantische bodemarchief van de Dom aan denieuwsgierigen toont, zich in 2016 te weer stelt. Welnu, wij kunnen alle historisch geïnteresseerden van onze vereniging aanraden ons na te volgen. In mei vroeg het Cultuurplatform Rhenen zich af of de WAR ook voor de schooljeugd een oudheidkundig beeld kon scheppen. De Warleden stelden een speurtocht in het historische stadscentrum voor en op de eerste september werd het eindproduct aan Henny Boor, lid van het Cultuurplatform, overhandigd. Uit verschillende reacties van het Rhenense basisonderwijs bleek dat de bijdrage van de WAR op prijs werd gesteld.

Op 1 oktober vond de 21ste Archeodag, de laatste jaren georganiseerd door Landschap Erfgoed Utrecht, in Spakenburg plaats. Een voltreffer voor de deelnemende amateur-archeologen om elkaar ditmaal te ontmoeten in de uiterste noordoosthoek van de provincie Utrecht. Het oude plaatsje bleek uit zijn rijke vissersverleden zoveel aan belangwekkends te kunnen opdiepen dat ook hier het toerisme een waardige vervanger bleek voor de aloude bron van inkomen. Op 17 november trok de WAR naar Wijk bij Duurstede, waar het fraaie museum naast de boeiende rondleiding van Luit van der Tuuk, de vrijwillige conservator van Museum Dorestad, heel veel te bieden had voor ons groepje amateurs dat vooral benieuwd was naar de grootste havenstad van West-Europa in de vroege Middeleeuwen.

Eveneens in november werden drie groepen leerlingen van de Rhenense Daltonschool in museum Het Rondeel ontvangen die uit een aantal belangstellingscentra voor het onderwerp 'Archeologie' gekozen hadden. Drie leden van de WAR brachten elk een ander deel van de rijke collectie van het museum onder de aandacht van de jeugdige archeologen en werden na afloop op een luid applaus getraakteerd.

Geruime tijd geleden stelde de WAR een beeld van Rhenen samen waaruit bleek dat er nogal wat mankeerde aan de wijze waarop onze gemeente de toeristen met de bewegwijzering tegemoet trad. Voor een gemeente die het toerisme hoog in het vaandel heeft, een beeld om nauwelijks trots op te zijn. In de tweede helft van november werd de WAR gevraagd of de leden een bijdrage konden leveren aan een positieve verandering. Tijdens een vergadering dienaangaande heeft een vertegenwoordiging van onze werkgroep zijn medewerking uitgesproken.

Henny Boor, Anne Uiterwijk, Nees van den Oosterkamp, Anton de Ridder, Ad de Jong, Ton van Drunen en Gerrit van Nieuwenhuizen